

Gramàtica Històrica de l'Espanyol

Codi: 100597

Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2504388 Estudis de Català i Espanyol	OT	0	0
2504388 Estudis de Català i Espanyol	OT	3	0
2504388 Estudis de Català i Espanyol	OT	4	0

Professor/a de contacte

Nom: Carlos Sanchez Lancis

Correu electrònic: carlos.sanchez@uab.cat

Idiomes dels grups

Podeu accedir-hi des d'aquest [enllaç](#). Per consultar l'idioma us caldrà introduir el CODI de l'assignatura. Tingueu en compte que la informació és provisional fins a 30 de novembre de 2023.

Prerequisits

Aquesta assignatura requereix un domini de l'expressió oral i escrita de l'espanyol equiparable al que s'obté en finalitzar el batxillerat. Es considera, per tant, imprescindible una correcta expressió oral i escrita de l'idioma.

No és imprescindible, però sí recomanable, la possessió d'uns coneixements bàsics de la llengua llatina.

Objectius

Gramàtica històrica de l'espanyol és un curs d'introducció a l'estudi històric de la llengua, tant des d'un punt de vista general (canvi lingüístic) com particular (l'evolució concreta de l'espanyol).

L'objectiu de l'assignatura és que l'estudiantat adquireixi una visió general de les diferents etapes evolutives de l'espanyol, amb especial èmfasi en els canvis grafemàtics i fònics del seu sistema lingüístic, així com un domini inicial de les eines d'estudi diacrònic d'una llengua.

En acabar el curs els/les estudiants han de ser capaços de:

- Aplicar diferents metodologies a l'estudi de la gramàtica històrica de l'espanyol.
- Dominar els instruments propis de la lingüística històrica.
- Identificar els diferents tipus de canvis lingüístics que poden ocórrer en una llengua.
- Descriure els aspectes més rellevants de la història de la llengua espanyola des del punt de vista extern.
- Establir les diferents etapes històriques de la llengua espanyola i els canvis fònics i grafemàtics corresponents a cada període.
- Realitzar evolucions fòniques de paraules llatines a l'espanyol actual.

Competències

Estudis de Català i Espanyol

- Actuar amb responsabilitat ètica i amb respecte pels drets i deures fonamentals, la diversitat i els valors democràtics.
- Actuar en l'àmbit de coneixement propi avaluant les desigualtats per raó de sexe/gènere.
- Analitzar els principals factors de variació lingüística del català i de l'espanyol, siguin historicopolítics, diatòpics, semàntics o pragmàtics, i la seva evolució al llarg de la història i a l'actualitat.
- Analitzar les principals propietats fonètiques, fonològiques, morfològiques, sintàctiques, lèxiques i semàntiques de la llengua catalana i espanyola, la seva evolució al llarg de la història i la seva estructura actual.
- Demostrar el coneixement normatiu de les llengües catalana i espanyola i el domini en totes les aplicacions en l'àmbit acadèmic i professional.
- Demostrar habilitats per treballar de manera autònoma o en equip per assolir els objectius planificats, si escau en contextos multiculturals i interdisciplinaris.
- Elaborar argumentacions aplicables als àmbits de la filologia catalana i espanyola, de la teoria literària i de la lingüística, i avaluar-ne la rellevància acadèmica.
- Elaborar estudis de caràcter històric sobre les tendències, els gèneres i els autors de la tradició literària catalana i espanyola.
- Fer treballs escrits o presentacions orals efectius i adaptats al registre adequat en diferents llengües.
- Introduir canvis en els mètodes i els processos de l'àmbit de coneixement per donar respostes innovadores a les necessitats i demandes de la societat.
- Que els estudiants hagin demostrat que comprenen i tenen coneixements en una àrea d'estudi que parteix de la base de l'educació secundària general, i se sol trobar a un nivell que, si bé es basa en llibres de text avançats, inclou també alguns aspectes que impliquen coneixements procedents de l'avantguarda d'aquell camp d'estudi.
- Que els estudiants hagin desenvolupat aquelles habilitats d'aprenentatge necessàries per emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia.
- Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.
- Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.
- Que els estudiants tinguin la capacitat de reunir i interpretar dades rellevants (normalment dins de la seva àrea d'estudi) per emetre judicis que incloguin una reflexió sobre temes destacats d'índole social, científica o ètica.
- Utilitzar les eines digitals i les fonts documentals específiques per a la captació i l'organització d'informació.

Resultats d'aprenentatge

1. Adequar els coneixements sobre les propietats internes i externes de la llengua a les diferents condicions d'ús.
2. Aplicar adequadament els coneixements adquirits per obtenir dades i utilitzar fonts documentals aplicables a l'estudi de la llengua i la literatura catalanes.
3. Aplicar els principis de correcció que requereix la llengua estàndard i els diferents registres i varietats.
4. Aplicar els principis de la lingüística històrica per descriure l'evolució de l'espanyol.
5. Descriure i interpretar l'evolució històrica dels elements lingüístics de la llengua catalana.
6. Descriure l'evolució històrica de l'ús de la llengua catalana.
7. Descriure les principals etapes de la història de la llengua espanyola (romanç medieval, espanyol clàssic, espanyol modern) a partir de les seves característiques lingüístiques i els seus condicionants externs.
8. Distingir el gènere gramatical del gènere natural.
9. Fer comentaris lingüísticofilològics de textos antics i situar-los en el seu període corresponent.

10. Fer prediccions i inferències lingüístiques sobre el contingut d'un text.
11. Fer servir la terminologia adequada en la construcció d'un text acadèmic i en la transmissió dels seus coneixements.
12. Fer servir les eines digitals per a l'obtenció, classificació, interpretació i anàlisi de dades rellevants relacionades amb l'estudi de la llengua i de la literatura espanyoles.
13. Fer servir les fonts tradicionals per a l'obtenció, classificació, interpretació i anàlisi de dades rellevants relacionades amb estudi de la llengua i de la literatura espanyoles.
14. Identificar el context en què s'inscriuen els processos històrics.
15. Identificar les causes de la variació derivades del registre.
16. Identificar les idees principals i les secundàries i expressar-les amb correcció lingüística.
17. Interpretar la problemàtica i les condicions de l'ús de la llengua catalana al llarg de la seva història en una societat multicultural.
18. Interpretar textos en profunditat i aportar arguments per fer-ne lanàlisi crítica.
19. Justificar mitjançant una terminologia apropiada l'anàlisi de les dades des d'un punt de vista lingüístic.
20. Mantenir una actitud de respecte cap a les opinions, valors, comportaments i pràctiques dels altres.
21. Planificar, organitzar i fer treballs en equip.
22. Potenciar la capacitat de lectura, interpretació i anàlisi crítica de textos literaris i lingüístics.
23. Produir textos escrits i orals amb correcció normativa.
24. Realitzar treballs escrits i presentacions orals efectives i adaptades al registre adequat.
25. Reconèixer i descriure l'evolució del lèxic de l'espanyol des del llatí fins a l'actualitat.
26. Reconèixer i descriure l'evolució del sistema fònic de l'espanyol i els seus trets grafemàtics associats des del llatí a l'actualitat.
27. Reconèixer i descriure l'evolució del sistema morfològic i sintàctic de l'espanyol des del llatí fins a l'actualitat.
28. Redactar comentaris de text amb sentit crític.
29. Ser capaç de situar els textos orals i escrits catalans en el temps i en l'espai.
30. Treballar autònomament en l'estudi sincrònic i diacrònic de la llengua i la literatura catalanes.
31. Utilitzar recursos tecnològics (digitals i audiovisuals) per a l'adquisició del coneixement i les seves aplicacions en llengua i literatura.
32. Valorar la diversitat lingüística des d'un punt de vista diacrònic.

Continguts

Tema 1. La lingüística històrica i el canvi lingüístic.

Tema 2. Tipologia de canvis lingüístics.

Tema 3. Història de la llengua espanyola. L'evolució lingüística des de la perspectiva externa: de les llengües preromanes a l'espanyol modern.

Tema 4. Gramàtica històrica. L'evolució lingüística des de la perspectiva interna: grafemàtica, fonètica i fonologia del llatí a l'espanyol.

Metodologia

L'alumnat haurà de realitzar un seguiment continuat de l'assignatura.

Per assolir els objectius assenyalats, es combinaran les explicacions teòriques per part del professor o de la professora (on es mostrarà la metodologia i les eines bàsiques de l'estudi històric de la llengua) amb la realització pràctica d'exercicis a l'aula (centrada principalment en la identificació dels canvis gràfics i fònics experimentats per l'espanyol des del llatí fins a l'actualitat).

Es demanarà l'elaboració de una prova teòrico-pràctica, una prova teòrica i una activitat avaluativa pràctica.

L'aprenentatge d'aquesta assignatura per part de l'estudiantat es reparteix de la següent manera:

- Un 37,5% d'activitats dirigides (54,5 hores)
 - Aquestes activitats estan distribuïdes en classes teòriques (55%) i pràctiques a l'aula (45%)
- Un 10% d'activitats supervisades (15 hores)
- Un 52% d'activitats autònomes (76 hores)

Nota: es reservaran 15 minuts d'una classe, dins del calendari establert pel centre/titulació, per a la complementació per part de l'alumnat de les enquestes d'avaluació de l'actuació del professorat i d'avaluació de l'assignatura/mòdul.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Classes teòriques	30	1,2	4
Pràctiques a l'aula	24,5	0,98	4
Tipus: Supervisades			
Activitats	7,5	0,3	9, 12, 19, 27, 32
Lectures obligatòries	7,5	0,3	12
Tipus: Autònomes			
Elaboració de les activitats	20	0,8	9, 12, 25
Preparació de les proves parcials i la prova final	56	2,24	4, 27

Avaluació

El/la professor/a avaluarà aquesta assignatura de manera continuada mitjançant la realització d'una prova teòrico-pràctica, d'una prova teòrica i d'una activitat d'avaluació pràctica.

L'avaluació es distribuirà de la manera:

- Prova teòrico-pràctica: 20%
- Prova teòrica: 30%
- Activitat avaluativa pràctica: 50%

L'avaluació de l'assignatura s'efectuarà, per tant, a partir de la realització de tres activitats/proves en què es valoraran els següents aspectes:

- L'assimilació de continguts teòrics;
- l'aplicació pràctica dels continguts; i
- l'adequació als requisits de l'activitat en qüestió

Les tres activitats/proves a realitzar són les següents:

- Un examen teòric-pràctic sobre les lectures obligatòries i els conceptes teòrics i la seva aplicació en la resolució d'exercicis. Aquesta prova constitueix un 20% de la nota final de l'assignatura.

- Un examen teòric basat en els continguts de les lectures obligatòries. Aquesta prova constitueix el 30% de la nota final de l'assignatura.
- Una activitat avaluativa pràctica que consistirà en l'evolució d'un nombre determinat de paraules del llatí a l'espanyol, mitjançant la identificació de les diferents etapes evolutives i dels canvis fònics corresponents a cada període. Aquest examen constitueix el 50% de la nota final de l'assignatura.

Les faltes d'ortografia, expressió, lèxic i sintaxi tindran una penalització de 0,2 cadascuna, sense límit, sobre la nota final en les diferents activitats.

Per superar l'assignatura, caldrà realitzar totes les proves. La nota final, un cop sumades totes les notes i aplicats els percentatges a dalt indicats, haurà de ser igual o superior a 5.

Si bé és responsabilitat de l'alumnat portar al dia l'assignatura, el professorat indicarà amb suficient antelació la data de cadascuna de les proves.

L'estudiant rebrà la qualificació de "No avaluable" sempre que no hagi lliurat més de 1/3 de les activitats d'avaluació.

Totes les activitats d'avaluació són recuperables. Tanmateix el/la estudiant podrà el dret a la recuperació si la mitjana de les proves realitzades amb el seu corresponent percentatge és inferior a 3,5 punts. Si el/la estudiant té dret a la recuperació, només podrà recuperar, com a màxim, dues proves. A més a més, cal tenir en compte que, per poder optar a la recuperació, l'alumnat està obligat a presentar-se a 2/3 de les proves avaluable.

En cas de demanar resposta a exàmens o sol·licitar presentació d'activitats, treballs, etc., ha de ser tot original i no està permesa la còpia total o parcial de materials ja publicats en qualsevol suport. En cas que l'estudiant realitzi qualsevol irregularitat que pugui conduir a una variació significativa de la qualificació d'un acte d'avaluació, es qualificarà amb 0 aquest acte d'avaluació, amb independència del procés disciplinari que s'hi pugui instruir. En cas que es produeixin diverses irregularitats en els actes d'avaluació d'una mateixa assignatura, la qualificació final d'aquesta assignatura serà 0.

L'estudiant que s'aculli a l'avaluació única seguint el procediment establert pel Deganat de la Facultat de Filosofia i Lletres haurà de realitzar en la data programada les següents activitats/proves:

- Prova teòrico-pràctica: 20%
- Prova teòrica: 30%
- Activitat avaluativa pràctica: 50%

S'aplicarà el mateix sistema de recuperació que per a l'avaluació continuada.

En el moment de realització de cada activitat avaluativa, el professor o la professora informará l'alumnat (Moodle) del procediment i la data de revisió de les qualificacions.

Activitats d'avaluació continuada

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Activitat avaluativa pràctica	50%	1,5	0,06	1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 14, 19, 20, 21, 24, 26, 31, 32
Prova teòrica	30%	1,5	0,06	3, 7, 9, 10, 11, 12, 13, 15, 16, 17, 18, 19, 22, 23, 28, 29, 30, 32
Prova teòrico-pràctica	20%	1,5	0,06	1, 2, 3, 4, 7, 8, 9, 14, 20, 23, 24, 25, 26, 27, 31, 32

Bibliografia

L'alumnat haurà d'adquirir el següent manual que serà indispensable per al seguiment de l'assignatura:

CLAVERIA, Gloria; Marta PRAT i Carlos SÁNCHEZ (1999), *Curso de lengua española: diacronía*. Bellaterra: UAB (*Materials*, 76). 2ª edició de 2017. Disponible en e-book.

El/la professor/a indicará durante el desenvolvament de l'assignatura les lectures obligatòries i recomanades per a cada punt del temari.

Obres de referència i manuals:

ARIZA, Manuel (1989), *Manual de fonología histórica del español*. Madrid: Síntesis.

ARIZA, Manuel (2012), *Fonología y fonética histórica del español*. Madrid: Arco/Libros. Disponible en e-book.

AZOFRA SIERRA, Mª Elena (2022), *El español en su historia. Textos y contextos*. Madrid: UNED.

CANO AGUILAR, Rafael (1988), *El español a través de los tiempos*. Madrid: Arco/Libros. 8ª edición de 2015. Disponible en e-book.

CANO AGUILAR, Rafael (coord.) (2004), *Historia de la lengua española*. Barcelona: Ariel.

ECHENIQUE, Mª Teresa y Mª José MARTÍNEZ (2011), *Diacronía y gramática histórica de la lengua española*. Valencia: Tirant Humanidades. Disponible en e-book.

ECHENIQUE, Mª Teresa y Juan SÁNCHEZ (2005), *Las lenguas de un reino. Historia lingüística hispánica*. Madrid: Gredos.

FERNÁNDEZ ALCAIDE, Marta (2023), *Historia de la lengua española II. Español clásico*. Madrid: Arco/Libros.

FRADEJAS RUEDA, José Manuel (1997), *Fonología histórica del español*. Madrid: Visor Libros.

LAPESA, Rafael (1981), *Historia de la lengua española*. Madrid: Gredos.

LLEAL, Coloma (1990), *La formación de las lenguas romances peninsulares*. Barcelona: Barcanova.

LLOYD, Paul M. (1987/1993), *Del latín al español: I. Fonología y morfología históricas de la lengua española*. Madrid: Gredos.

MEDINA LÓPEZ, Javier (1999), *Historia de la lengua española I. Español medieval*. Madrid: Arco/Libros.

MENÉNDEZ PIDAL, Ramón (1940), *Manual de gramática histórica española*. Madrid: Espasa-Calpe.

PENNY, Ralph (1991), *Gramática histórica del español*. Barcelona: Ariel. 2ª edición de 2006.

PENNY, Ralph (2015), "Historia del español: los sonidos", en Gutiérrez Rexach, J. (ed.): *Enciclopedia de Lingüística Hispánica*. New York: Routledge, vol. II, pp. 547-563. Disponible en e-book en el catálogo de la UAB.

ROJO, Guillermo (2021), *Introducción a la lingüística de corpus en español*. New York: Routledge. Disponible en e-book en el catálogo de la UAB.

TORRENS ÁLVAREZ, M.ª Jesús (2018), "Evolución diacrónica de los sonidos del español", en Ridruejo, E. (ed.): *Manual de Lingüística Española*. Berlin-Boston: De Gruyter, pp. 67-95. Disponible en e-book.

TORRENS ÁLVAREZ, M.ª Jesús (2018), *Evolución e historia de la lengua española*. 2ª ed. actualizada. Madrid: Arco/Libros.

TORRUELLA, Joan (2017), *Lingüística de corpus. Génesis y bases metodológicas de los corpus (históricos) para la investigación científica*. Frankfurt am Main: Peter Lang. Disponible en e-book.

YLLERA, Alicia (1983), "Lingüística histórica", a ABAD, Francisco y Antonio GARCÍA BERRIO (coord.), *Introducción a la lingüística*. Madrid: Alhambra, pp. 345-388.

Enllaços web:

DAVIES, Mark: Banco de datos [en línea]. *Corpus del español*. <<http://www.corpusdelespanol.org>>.

GAGO JOVER, Francisco y F. Javier PUEYO MENA (2020): *Old Spanish Textual Archive (OSTA)*. <<http://osta.oldspanishtextualarchive.org>>.

REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CORDE) [en línea]. *Corpus diacrónico del español*. <<http://corpus.rae.es/cordenet.html>>.

REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CREA) [en línea]. *Corpus de referencia del español actual*. <<http://corpus.rae.es/creanet.html>>.

REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CNDH) [en línea]. *Corpus del Nuevo Diccionario Histórico del Español*. <<http://web.frl.es/CNDHE>>.

REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CORPES XXI) [en línea]. *Corpus del Español del Siglo XXI*. <<http://web.frl.es/CORPES>>.

TORRUELLA, Joan i KABATEK, Johannes (dirs.). *Portal de Corpus Históricos Iberorrománicos (CORHIBER)*. <<http://www.corhiber.org>>.

Programari

Aquesta assignatura no requereix cap programari específic.